

Književnost

Aleš Ušeničnik, Izbrani spisi. I. zvezek. Ljubljana 1939. Založila Jugoslovanska knjigarna. 320 str.

S prvim zvezkom Ušeničnikovih Izbranih spisov, ki smo ga prejeli vprav za božič, je začela Jugoslovanska knjigarna uresničevati svoj hvalevredni načrt, da v letošnjem letu izda v šestih zvezkih vse pomembnejše filozofske in bogoslovne razprave našega največjega filozofa in najplodovitejšega pisatelja modroslovnih in bogoslovnih razprav, s katerimi je skoraj pol stoletja posegal v najgloblja življenjska vprašanja in dajal vodilne smernice vsemu katoliškemu kulturnemu in političnemu udejstvovanju. Da se vse to ogromno delo zbere, zahteva že čut hvaležnosti do pisatelja samega, ki je s svojim delom ne le za svoj čas, ampak tudi bodočim rodovom na široko odprl poglede na najvažnejše probleme, ki zadevajo človeka v njegovem najglobljem bistvu. To je toliko bolj potrebno, ker so vse te številne razprave in razpravice raztresene po obširnih letnikih katoliških revij in torej bile doslej v našem času manj dostopne. In v tem je največji pomen Izbranih spisov, da nam odpro zaklade Ušeničnikovega duha, ki so ostali doslej več ali manj skriti zlasti mlademu rodu.

Čeprav je mnogo razprav v svoji zasnovi več ali manj polemičnega značaja in se je z njimi Ušeničnik boril zlasti proti zmotam, ki so se začele pri nas pojavljati v svobodomiselnem tisku na prelomu našega stoletja, vendar na svoji aktualnosti tudi dandanes prav nič ne izgube. Sicer pa, ali se ni materialistično naziranje z vsemi svojimi odlomki bolj kot kdaj široko razbohotilo vprav v današnjih dneh? Resnica pa je v vseh časih vedno le — ena. Tako bomo črpali iz neizčrpnega vira, iz Ušeničnikovih Izbranih spisov, močno oporo

tudi proti strašnim zablodam in zmotam našega časa, ki vse bolj pretresajo svet zunaj nas in nas same.

V prvem zvezku so v treh razdelkih zbrane razprave, ki zadevajo vero, нравnost in odnose med krščanstvom in kulturo. V prvem razdelku razpravlja Ušeničnik o vzrokih nevere, o raznih stopnjah na poti do vere, o umu, volji in milosti kot činiteljnih vere, pri čemer išče, kje je krivda za nevero; dalje o Cerkvii, o zahtevah po reformah v njej (amerikanizem, modernizem), pri čemer je zopet ločiti med božjim in človeškim elementom v njej; podaja pravilno razlago o poganskih sestavinah v krščanstvu, išče sinteze med klasično in modernimi apologetikami itd. Poglavje o нравnosti obsega vprašanja o osnovah morale, o odnosih med moralo in religijo, o poskusih morale brez religije (etične družbe), o machiavellizmu itd. Zadnji razdelek govori o kulturi, o odnosih med krščanstvom in kulturo, o kulturni avtonomiji, o deležu katoličanov pri kulturi itd.

Vsa vprašanja, ki jih obravnava v prvem zvezku, so povezana v miselno celoto in skoraj ne čutiš, da so posamezne razprave nastale v različnih dobah, razen v kolikor se iste misli ponavljajo v tem in onem članku, kar pa tudi ne moti.

Izmed odlik, ki dajejo Ušeničnikovim spisom poleg vprašanj samih, o katerih nam je potrebna popolna jasnost, še posebno vrednost, je treba omeniti zlasti preciznost v razčlenjevanju problemov, znanstveno stvarnost v reševanju problemov, globino, s katero prihaja Ušeničnik vsaki stvari do dna, pri čemer pa je nenavadno jasev v izražanju in vseskozi lahko razumljiv. Posebno številni so citati, s katerimi osvetljuje posamezna vprašanja in na katere se opira.

Da bi bili spisi čim preglednejši, jih je avtor razčlenil v odstavke s posebnimi naslovi, kar bo čitatelju v veliko oporo. Manj pa mu bodo služili kratki izvlečki na robu, ki mestoma niti ne zadevajo glavne misli odstavka.

V dostavkih k posameznim razpravam avtor še posebej pojasnjuje, kar mu je ob pregledu razprav narekovala potreba po čim večji jasnosti. Marsikak izraz, ki se mu je v njegovi tenkočutnosti zdel preoster, je omilil, kar nam zopet prikazuje Ušeničnika kot skrajno neosebnega, stvarnega misleca, ki mu je le do resnice, ki rad in brez oklevanja prekličiče, če je kaj zmotnega izrekel. Tako je — v uvodu — preklical tudi svojo obsodbo Župančičevega veliko-nočnega soneta v »Mladosti« (1898) in jo obžaluje.

Jezik v razpravah je ostal večinoma neizpremenjen in včasih ne prija povsem ušesu. Za naslednje zvezke bi bilo želeti, da bi bili tudi v jezikovnem pogledu pregledani. Prav tako je tudi korektor prezrl razmeroma precej tiskovnih pogrēšk, ki sicer ne kvarijo smisla, vendar pa napravijo neprijeten vtis spričo skrbnosti avtorjevega dela, s katero je prirejaj razprave.

Vendar naštete pomanjkljivosti ne pridejo v poštev pri veliki vrednosti knjige in bi bilo le želeti, da bi si jo vsak slovenski izobraženev uvrstil med svoje knjige. Pa ne le uvrstil, temveč s pridom čital, da ne bodo tudi njega zadeli očitki, ki jih čutimo iz vprašanj: Ali (naši izobraženci) čitajo knjige, iz katerih bi bolj in bolj uvideli nagibe svoje vere? Ali vidite v rokah naših učenjakov cerkveno zgodovino, kako dogmatiko, apologetiko, dela svetih očetov, študije krščanskih mislecev? (str. 84)

J. Rakovec.